

<https://doi.org/10.15407/np.74.245>

УДК 342.511-057.341(73)Джонсон:[316.334.3:304.4]:364-322]“196”

Світлана Польовик,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

старший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: polevik@gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5960-527X>

**«ВОЛОНТЕРИ НА СЛУЖБІ АМЕРИЦІ»
ЯК ФУНДАМЕНТ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ
ПРОГРАМИ ПРЕЗИДЕНТА США Л. ДЖОНСОНА**

Статтю присвячено аналізу внутрішньополітичного курсу 36-го президента США Л. Джонсона щодо розвитку волонтерського руху, який позитивно вплинув на соціальний та економічний розвиток країни загалом і зумовив розв'язання соціально значущих проблем суспільства в 60-х роках ХХ ст. Визначено механізм реалізації програми боротьби з бідністю, ініційованої Л. Джонсоном, у контексті національного проєкту «Волонтери на службі Америці» (Volunteers in Service to America, VISTA). Проаналізовано діяльність VISTA через три основні цілі: заохочення волонтерських організацій на місцевому рівні, формування проєктів щодо залучення ресурсів приватного сектору, зміцнення місцевих установ та організацій, які обслуговують громади з низьким рівнем доходу. Встановлено, що, залучаючи волонтерів до розв'язання глобальних внутрішньополітичних проблем, Л. Джонсон додав нового виміру можливостям інституту президентської влади, який і в нашій країні міг би стати взірцем розроблення подібних волонтерських проєктів.

Ключові слова: Л. Джонсон, президент США, волонтерська діяльність, боротьба з бідністю, «Волонтери на службі Америці», соціальна політика.

Постановка проблеми. У сучасних умовах особливого значення набуває волонтерська діяльність, у процесі якої волонтери надають ряд соціально важливих послуг, задовольняючи потреби частини суспільства за рахунок власних ресурсів, взявши на себе окремі функції органів державної влади. Волонтерство в США має багато-вікову традицію, що глибоко вкоренилася у свідомість і менталітет

американського народу. Сучасне волонтерство в США активно заявляє про себе, збільшуючи масштаби та розширюючи межі своєї участі в усіх сферах життєдіяльності суспільства. У цьому контексті президенти США зробили значний внесок у запровадження волонтерських рухів, які допомагали й наразі допомагають державі розв'язувати як зовнішньо-, так і внутрішньополітичні проблеми та мають широкий міжнародний резонанс.

Актуальність дослідження. Вивчення феномену волонтерства, який набуває в останні роки дедалі більшого значення як у загальносвітовому, так і в українському соціокультурному просторі, зумовлено необхідністю ретельного аналізу історичного досвіду добровольчих практик та керування добровольчими ресурсами в США, пошуком ефективних для сучасності принципів, форм організації безоплатної діяльності, які найбільшою мірою будуть затребувані і відповідатимуть нашій історичній традиції. У зв'язку з вищевикладеним, теоретичні та практичні аспекти історичного досвіду волонтерської діяльності в США за ініціативи президентів країни нині викликають активний дослідницький інтерес, зокрема в контексті запозичення позитивного досвіду для розв'язання ряду проблем розвитку волонтерського руху в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Аналізу окремих аспектів внутрішньополітичної діяльності 36-го президента США Л. Джонсона щодо боротьби з бідністю, покладеної в основу національного проєкту «Волонтери на службі Америці», присвячено роботи таких дослідників, як М. Д. Бейлі [2], М. Басс [3], Г. А. Маккі [6], С. Сагава [7], Д. Зарефські [8] та ін. Наразі в науковій літературі відсутні ґрунтовні дослідження щодо інституалізації волонтерства в рамках президентських програм у США.

Мета дослідження. Метою дослідження визначено аналіз окремих аспектів внутрішньої політики президента США Л. Джонсона, спрямованих на боротьбу з бідністю засобами волонтерської діяльності, реалізованої національним проєктом «Волонтери на службі Америці» (Volunteers in Service to America, VISTA).

Виклад основного матеріалу. Історія США з кінця 50-х років ХХ ст. характеризується глибокими змінами економіки країни та зовнішньополітичними викликами. Період добробуту та процвітання

змінився глибокою економічною кризою, зростанням цін на нафту, безробіттям, інфляцією. Бідність стала дуже помітною соціальною проблемою, зокрема в першій половині 1960-х років. За оцінками аналітиків, 20 % американських сімей жили за межею бідності, були позбавлені нормальних житлових умов, пристойного одягу тощо, тобто понад 1/3 населення США жила в бідності та поневіряннях.

Після вбивства президента США Д. Ф. Кеннеді 22 листопада 1963 р. в. о. президента було призначено сенатора від штату Техас Л. Джонсона, у якого було 11 місяців до виборів 1964 р., щоб довести американським виборцям, що він заслуговує на шанс очолити країну. За словами Д. Зарефські, Л. Джонсон «почав свою діяльність з реалізації мрії свого попередника у сфері цивільних прав і своїх власних планів щодо покращення життя американців шляхом викорінення бідності в Сполучених Штатах Америки» [8, с. 172]. Президент Л. Джонсон 27 листопада 1963 р., через кілька днів після складання присяги, виступив на спільному засіданні Конгресу й пообіцяв досягти цілей, поставлених Д. Ф. Кеннеді, зокрема розширити роль федерального уряду в забезпеченні економічних можливостей громадян. Крім того, спадок Корпусу миру, заснованого Д. Ф. Кеннеді, також заклав підґрунтя для розроблення програми щодо боротьби з бідністю.

Л. Джонсон вирішив боротися з бідністю двома способами. По-перше, він припустив, що найкращий підхід полягає в залученні до розв'язання проблеми молодих людей. По-друге, він вважав, що децентралізація бюрократичної влади сприятиме творчості адміністраторів на нижчих рівнях влади, що зумовить пошук і впровадження інноваційних рішень щодо покращання добробуту громадян.

Беззаперечну війну бідності Л. Джонсон оголосив у своєму першому зверненні до Конгресу в січні 1964 р., визначивши глибину та масштаби бідності в країні (майже 20 % американців на той час були бідними) національною ганьбою. Крім того, він визначив причину бідності не як особисті проблеми американців, а як провал американської соціальної політики.

Очолити робочу групу щодо розробки законодавства про боротьбу з бідністю Л. Джонсон попросив директора Корпусу миру С. Шрайвера, який мав великий авторитет у Конгресі. Г. А. Маккі

зазначає, що до середини березня 1964 р. законопроект було розроблено, а Л. Джонсон, лобіюючи голоси в Конгресі, неодноразово стверджував, що законопроект забезпечить бідних молодих людей роботою й прищепить їм трансформаційну трудову етику [6].

Реалізація плану Л. Джонсона знайшла своє відображення в Законі «Про економічні можливості» (Economic Opportunity Act), підписаному 20 серпня 1964 р. [4]. Протягом наступних семи місяців він перетворився із законопроекту на один з найсуперечливіших законодавчих актів, прийнятих адміністрацією Л. Джонсона. Закон санкціонував створення місцевих агентств у рамках боротьби з бідністю, які безпосередньо регулюються федеральним урядом. Згідно із Законом було створено управління економічних можливостей, куди увійшло понад 1 тис. агентств на місцевому рівні, серед яких чільне місце займав національний проєкт «Добровольці на службі Америці» (VISTA). Директор управління економічних можливостей, голова Економічної ради та директор Корпусу миру С. Шрайвер 12 грудня 1964 р. представив президенту США в Білому домі групу з 20 волонтерів місцевої версії Корпусу миру в рамках новоствореного проєкту. Під час виступу перед волонтерами Л. Джонсон зазначив, що «волонтери VISTA готові служити на прохання кожної спільноти та кожного регіону, кожної організації й установи, які приєднуються до боротьби з бідністю» [5]. Президент зазначив, що 99 добровольців, перші з 3 тис. 500, запланованих на рік заснування, допомагатимуть навчати й консультуватимуть бідних американців у громадах робітників-мігрантів у нетрях великих міст і гірських місцевках Аппалачів, реалізуючи 12 окремих проєктів у 28 спільнотах. За словами Л. Джонсона, робота волонтерів полягає в тому, щоб виконувати функцію самодопомоги, або, мовою законодавства, «максимально заохочуючи бідних до участі в політичному процесі, залучати місцевих жителів використовувати місцеві ресурси та почати довгу і важку роботу щодо прагненням вищого рівня економічних можливостей» [5].

Першим директором VISTA було призначено С. Шрайвера, який передбачав, що програма буде настільки успішною, що до 1976 р. в країні більше не буде бідності. М. Басс, аналізуючи діяльність проєкту, зазначає, що завданням VISTA було розв'язати

проблему бідності в США за рахунок розширення доступу до освіти та ресурсів у регіонах з високим рівнем бідності, заохочувати й дозволити «людям усіх верств суспільства та вікових груп, включаючи людей похилого віку й пенсіонерів, виконувати змістовну та конструктивну волонтерську діяльність в агентствах, установах шляхом застосування людського таланту і відданості в розв'язанні проблем, пов'язаних з бідністю, а також забезпечувати та використовувати можливості для самовдосконалення особами, які страждають від таких проблем» [3, с. 5]. Корінні американські індіанці, робітники-мігранти і їхні сім'ї, малозабезпечена молодь, зарахована до VISTA, мала безпосередньо боротися з депривацією та мотивувати інших робити те саме.

Відповідно до програми, люди різних професій укладають контракт на роботу протягом року в неблагополучних міських чи сільських регіонах, а також в індіанських резерваціях, намагаючись допомогти розв'язанню проблем неписьменності, безробіття, голоду, бездомності. Проєкт фінансується на місцевому рівні як органами влади, так і приватними спонсорами. Волонтери VISTA отримували мінімальну стипендію для покриття витрат на проживання, медичне страхування та скромну нагороду після закінчення служби. Кваліфікаційні вимоги до учасників волонтерського руху були такі: старші 18 років (без верхньої вікової межі); мати один з таких статусів громадянства або законного проживання: громадянин США, іноземець із законним постійним видом на проживання [1].

Члени VISTA підтримують діяльність проєкту програми через три основні цілі:

- заохочення волонтерських служб на місцевому рівні;
- формування залучення ресурсів приватного сектору;
- зміцнення місцевих установ та організацій, які обслуговують громади з низьким рівнем доходу.

Як члени програми “VISTA” волонтери мали підтримувати організацію, щоб внести стійкі зміни у сфери, які впливають на бідність, включаючи освіту, охорону здоров'я, клімат, доступ до пільг тощо. Волонтери мали працювати повний робочий день протягом одного року, нарощуючи потенціал некомерційних організацій і державних установ, щоб допомогти їм більш ефективно залучати

ресурси приватного сектору, заохочувати волонтерську роботу на місцевому рівні та розширювати можливості окремих осіб і спільнот.

У своїй промові 12 грудня 1964 р. Л. Джонсон говорив майбутнім волонтерам VISTA, що «ваша зарплата буде низькою, умови вашої праці часто будуть важкими, але ви отримаєте задоволення, керуючи великими національними зусиллями, ви отримаєте найвищу нагороду, яка приходить до тих, хто служить заради свого ближнього» [5]. Активно функціонуючи з 1965 р., проект соціального забезпечення “VISTA” все-таки втілював дещо із задуму президента – незважаючи на низьку оплату, волонтери отримували більш психологічну, ніж матеріальну вигоду, баланс вигоди повинен був нараховуватися не лише волонтерам, а й тим, кому вони служать, а саме американському суспільству. Учасники VISTA, у середньому 4 тис. осіб за рік, отримали досвід роботи, який став цінним інструментом на все життя, адже волонтери VISTA не лише допомагали американцям, які жили в бідності, а й формували своє власне життя. VISTA можна назвати проектом, який однаково впливав як на тих, хто його реалізовував, так і на тих, заради кого докладалися зусилля.

До кінця 1965 р. у VISTA було понад 2 тис. членів-волонтерів. Більшість із них були молоддю й представниками середнього класу. Одним з факторів, який привернув увагу новобранців, було те, що участь у VISTA завадить їм бути залученими до Збройних сил США під час війни у В’єтнамі, хоча це було правдою лише частково: уряд мав узгодити звільнення від призову в індивідуальному порядку.

Досить часто діяльність VISTA піддавалася критиці, бо багато хто не вірив у те, що кілька тисяч волонтерів могли б ефективно розв’язувати проблеми 33 млн американців, які потребували допомоги, проживаючи за межею бідності. Противники VISTA звинуватили програму в дублюванні існуючих проєктів, узурпації влади місцевим та державним урядом, великих матеріальних витратах і незначних досягненнях. Найсерйозніше звинувачення на адресу організації полягало в тому, що деякі призначення були мотивовані політичними уподобаннями, продукуючи заборону на політичну діяльність волонтерів VISTA.

Однак, вважає С. Сагав, як недоброзичливці, так і прихильники в агентстві та за його межами вірили, що волонтери на місцях з

їхньою самовідданістю, ідеалізмом, ентузіазмом є найкращим аспектом боротьби з бідністю, а «служіння невіддільне від наших національних пріоритетів і не другорядне по відношенню до наших національних пріоритетів – відновити американську спільноту» [7]. У свою чергу М. Д. Бейлі підкреслює, що федеральна програма стимулювала зосередження національної уваги на потребах країни, завдяки зусиллям волонтерів VISTA, чий приклад «треба поважати та наслідувати» [2, с. 352].

Протягом багатьох років VISTA підтримувала громадські інститути, такі як Head Start та Campus Compact, а United Way є одним з найбільших грантоодержувачів проєктів VISTA. В останні роки ініційована Л. Джонсоном війна з бідністю отримала схвальні відгуки від істориків, які наголосили на життєздатності громадських програм та інститутів, серед яких VISTA. Зокрема, учені підкреслили, що, незважаючи на численні недоліки й часте підпорядкування місцевим владним структурам, VISTA зуміла надати безпрецедентні ресурси бідним людям.

Програма “VISTA” протягом багатьох років функціонування зазнала численних змін, зокрема президент США Р. Ніксон в 1972 р. здійснив реструктуризацію програми соціального забезпечення в результаті скасування управління економічних можливостей. Б. Клінтон, 42-й президент США, у перший рік перебування на посаді, в 1993 р., створив програму національної служби “AmeriCorps”, включивши до її складу VISTA як підрозділ Корпорації національних і громадських послуг, перейменувавши на AmeriCorps*VISTA, об’єднавши близько 200 тис. осіб різного віку, рас, етнічних та економічних верств для розв’язання проблем спільноти й покращення життя американців. Таким чином Б. Клінтон захистив VISTA від численних спроб Конгресу ліквідувати цю ініціативу та перетворив її на успішну програму, яку підтримали губернатори-демократи, республіканці й незалежні губернатори по всій країні.

Наразі AmeriCorps*VISTA успішно й продуктивно функціонує, направляючи волонтерів до некомерційних організацій і державних установ, які допомагають боротися з бідністю за допомогою різних ініціатив щодо нарощування потенціалу. Волонтери VISTA є каталі-

заторами змін для розв'язання найнагальніших проблем Америки та просування місцевих рішень проблем спільноти.

Висновки. Президентство Л. Джонсона ознаменувало значне розширення ролі національного уряду у внутрішніх справах завдяки VISTA, найбільшій та найбільш тривалій у країні волонтерській програмі. Аналіз діяльності VISTA та її уроків у контексті державної політики Л. Джонсона є важливим в оцінюванні можливостей волонтерської діяльності для нашої держави, яка в період російського вторгнення потребує залучення волонтерів до підтримки громадян, які постраждали від російської агресії. Л. Джонсон привніс у своє президентство бачення суспільства, у якому кожен міг би користуватися різними можливостями для покращення свого життя. До кінця правління Л. Джонсона відсоток людей, які жили за межею бідності, скоротився майже вдвічі – багато в чому завдячуючи діяльності VISTA. Після Л. Джонсона жоден президент не ставив боротьбу з бідністю на перше місце у своїй внутрішній політиці. Беззаперечно, залучаючи волонтерів до розв'язання глобальних внутрішньополітичних проблем, Л. Джонсон додав нового виміру можливостям інституту президентської влади, який і в нашій країні міг би стати взірцем розробки подібних волонтерських проєктів.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні волонтерського руху в Україні як нової форми взаємодії влади та громадянського суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. AmeriCorps VISTA. URL: <https://americorps.gov/serve/fit-finder/americorps-vista> (Last accessed: 20.01.2025).
2. Bailey M. J. How Johnson Fought the War on Poverty: The Economics and Politics of Funding at the Office of Economic Opportunity. *J Econ Hist.* 2014. No. 74 (2). Pp. 351-388. <https://doi.org/10.1017/S0022050714000291>
3. Bass M. National Service in America: Policy (Dis) Connections Over Time. Waltham : Brandeis University, 2003. 20 p.
4. Economic Opportunity Act of 1964. URL: <https://www.mercedcaa.>

com/v2/wp-content/uploads/2018/11/Economic_Opportunity_Act_of_1964.pdf (Last accessed: 20.01.2025).

5. Johnson L. Remarks to Members of VISTA – “Volunteers in Service to America”. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/node/241342> (Last accessed: 20.01.2025).

6. McKee G. A. Lyndon B. Johnson and the War on Poverty: Introduction to the Digital Edition. URL: <https://rotunda.upress.virginia.edu/pdf/american-cent/WarOnPoverty-introduction-USletter.pdf> (Last accessed: 20.01.2025).

7. Sagawa S. The American Way to Change: How National Service and Volunteers Are Transforming America. URL: <https://philanthropynewsdigest.org/features/book-reviews/the-american-way-to-change> (Last accessed: 20.01.2025).

8. Zarefsky D. President Johnson’s War On Poverty: Rhetoric and History. Tuscaloosa : University of Alabama Press, 2005. 275 p.

References

1. AmeriCorps VISTA. Retrieved from <https://americorps.gov/serve/fit-finder/americorps-vista> (Last accessed: 20.01.2025).

2. Bailey, M. J. (2014). How Johnson Fought the War on Poverty: The Economics and Politics of Funding at the Office of Economic Opportunity. *J Econ Hist*, 74(2), 351-388. <https://doi.org/10.1017/S0022050714000291>

3. Bass, M. (2003). National Service in America: Policy (Dis) Connections Over Time. Waltham: Brandeis University.

4. Economic Opportunity Act of 1964. Retrieved from https://www.mercedcaa.com/v2/wp-content/uploads/2018/11/Economic_Opportunity_Act_of_1964.pdf (Last accessed: 20.01.2025).

5. Johnson, L. Remarks to Members of VISTA – “Volunteers in Service to America”. Retrieved from <https://www.presidency.ucsb.edu/node/241342> (Last accessed: 20.01.2025).

6. McKee, G. A. Lyndon B. Johnson and the War on Poverty: Introduction to the Digital Edition. Retrieved from <https://rotunda.upress.virginia.edu/pdf/american-cent/WarOnPoverty-introduction-USletter.pdf> (Last accessed: 20.01.2025).

7. Sagawa, S. The American Way to Change: How National Service and Volunteers Are Transforming America. Retrieved from <https://philanthropynewsdigest.org/features/book-reviews/the-american-way-to-change> (Last accessed: 20.01.2025).

8. Zarefsky, D. (2005). President Johnson's War On Poverty: Rhetoric and History. Tuscaloosa: University of Alabama Press.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2025.

Svetlana Polovyk,

PhD (Social Communications), Senior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: polevik@gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5960-527X>

“Volunteers in Service to America” as the Basis of the Domestic Political Program of the US President Lyndon Johnson

Purpose of the article. The article presents analysis of the domestic policy of the US President Lyndon Johnson on the development of the volunteer movement, which had a positive impact on the social and economic development of the country as a whole and led to the solution of socially significant problems of society. The mechanism for the implementation of the program to combat poverty in the context of the national project *Volunteers in Service to America (VISTA)* has been determined.

Methodology. The research methodology is based on a number of general scientific methods: analysis and synthesis, comparison and refinement. It is an important methodological basis for the work of domestic and foreign scholars who studied volunteering in the context of the President's Institute.

Scientific novelty. The obtained results make it possible to form a holistic systemic understanding of the experience of the US presidential institutions in the fight against poverty with the help of the volunteer movement, which had a positive impact on the socio-economic development of the country.

Conclusions. It was concluded that the active development of the volunteer movement in Ukraine requires an analysis of the volunteer movement in various countries, in particular the USA, in order to study positive experience. As the analysis shows, President Lyndon Johnson emphasized the importance of expanding the national government's role in domestic governance through VISTA as the nation's largest and best volunteer program. It has been established that the analysis of VISTA activities and its lessons in the context of

L. Johnson's state policy is important for the volunteer activities in Ukraine during the Russian invasion, namely more volunteers should be involved to solve the urgent problems of citizens affected by Russian aggression. It is established that L. Johnson brought to his presidency a vision of a society in which everyone could use a variety of possible means to improve their lives. By the end of Johnson's administration, the percentage of people living in poverty had been nearly halved, thanks in large part to the work of VISTA. After L. Johnson, no president has put the fight against poverty at the forefront of his domestic policy. It is noted that thanks to the involvement of volunteers in the implementation of the anti-poverty program, L. Johnson provided new opportunities for the institute of presidential power, which in Ukraine can also become a model for the development of similar volunteer projects.

Keywords: Lyndon Johnson, President of the United States, volunteering, poverty alleviation, *Volunteers in Service to America*, social politics.